

fizetése 12,592 dollárról (1870-ben csak 5400 d.) 53,140 dollárra emelkedett, az évi jelentések nyomtatásának költségei 84 dollárról 31,800 dollárra (1897-ben 61,454 d.).

Ime mutatóba a vaskos és tartalmas kötetből, mely a tanügy iránt érdeklődőknek minden lapon tanulságos adatokkal szolgál.

K. F.

★

Röpiratok a sexuális pedagógia köréből:

1. *Die Studentenschaft und der akademische Bund «Ethos», von Franz Schulze*, (a «Comenius-Blätter für Volkserziehung» különnyomata 1905. 1. füzet 15 lap).

2. *Az egyetemek és főiskolák polgáraihoz*, a budapesti kir. m. tud. egyetem orvoskari tanártestületének megbízásából írta *Szentlőrinczi Liebermann Leó, dr.* (kiadja a budapesti tud. egyetem orvostudományi tanártestülete, 1906, 24 lap).

3. *Hasznos tudnivalók ifjak számára* Orvosi tanácsok, írta *dr Iványi Ernő* szakorvos stb. (Budapest, 1905, kis 16 lap, ára 30 fil.).

4. *Worte der Eltern an die schulmündigen Söhne*. Im Auftrag der Elternkonferenz verfasst von *Alois Fluchar* (Wien, a «Gesunde Erziehung» című egyesület kiadása, 1906, 8 lap).

nemi élet főleg az ifjúságra való vonatkozásaiban az utóbbi években állandóan napirenden van: se szeri, se száma azoknak a könyveknek, füzeteknek és röpiratoknak, amelyeket ez a fontos kérdés megérint; köztük elég olyan, amely beéri merő általánosságokkal és szüntelen hangoztatott közhelyekkel. Már többször mutattam rá, hogy ebben a küzdelemben is immár nem szavakra, hanem tettekre van szükség, s minthogy a felsorolt füzetek ebbe a kategóriába tartoznak, hasznos útmutatásokat adván arra nézve, hogy hova, mikor s hogyan kapcsolhatjuk be a cselekvést, a felsorolt sorrendben röviden szóvá teszem őket.

1. Egy lelkesen és meggyőzően megírt hívó-szózat és propagandacikk ez, melynek szerzője egy berlini bölcsészethallgató s amelynek jelentőséget az a hely ad, ahol megjelent. Szól pedig a felhívás mindazoknak az egyetemi polgároknak, akik a tömegeből kiválva, tiszta erkölcsös életmódot óhajtanak folytatni, melyre az «Ethos» c. szövetségben nyílik legjobb alkalom. Érdekes találkozása az eszméknek, hogy ebbeli törekvésében csaknem szószerint mondja azt, amit Liebermann füzetében imígy fejez ki a 21. lapon: «Katonákat akarunk toborzani erre a nagy társadalmi küzdelemre, katonákat a legműveltebb értelmi osztályból, az egyetemi és főiskolai polgárok köréből.»

Ép négy éve, hogy «Főiskolai erkölcsnemesítő egyesületek» c. felolvasásomban (l. «Magyar Pædagogia» XII. évf. 193—205 lap)

megemlékeztem többek közt a zürichi egyetem kebelében fennálló ugyanilyen nevű deákegyesületről s a mi köreinket is buzdítottam, hogy tegyenek végre valamit a pusztító kór ellen. Jól esik látnom, hogy az én felhívásom sem hangzott el nyomtalanul: a tavaly megalakult «Országos védőegyesület a nemi betegségek ellen» a főiskolákat is bevonta működési körébe, hivatott egyénekkal felvilágosító előadásokat tartott az egyetemi és főiskolai hallgatóknak. Hogy ezek ebben a fontos küzdelemben nálunk is tömörültek volna, arról még nincsen tudomásom, jöllehet a *Good Templars* egyetemi osztálya az antialkoholizmus érdekében már 1903-ban megalakult.

Schulze, miután az ilyen főiskolai egyesületek jogosultságát és szükségességét meggyőző szavakkal kimutatta, méltatva az egyesületnek teljesen szabad és független jellegét, elhárítva a gyanúsításokat és utalva a nehézségekre, néhány érdekes statisztikai adatot is közöl. E szerint a németországi «Ethos»-szövetség 1904-ben alakult meg s egy év múlva 140 tagot számlált, kik közül 99 egyetemi polgár, 41 pedig volt hallgató. Kezdetnek ugyan elég, de szembeállítva a sok ezernyi egyetemi polgárral, mégis csak elenyésző. Nagyon helyesen mondja a szerző továbbá, hogy a főiskolai torna- és sportegyesületek volnának elsősorban hivatva arra, hogy az Ethoshoz csatlakozzanak, mert hisz emberi és nemzeti eszményeik közösek. Ebből a szempontból is melegen ajánljuk a cikknek elolvasását főiskolai köreinknek.

2. A budapesti egyetem orvoskari tanártestülete két évvel ezelőtt pályázatot hirdetett egy ilyen füzet megírására; a pályázat nem hozta meg a várt érdemes munkát s azért az említett testület Liebermann tanárt bízta meg annak szerkesztésével. Nagy megnyugvással olvastam végig ezt a tartalmas és derék dolgozatot s bármily különösnek hangozzék is, gyönyörűségem telt benne, mert magam is ilyennek képzeltem az érett ifjúság kezébe adandó nemi tanácsadót. Ez nem szentimentális prédikáció, hanem az ifjúság iránt táplált határtalan jóakarattól fakadó meggyőző érvelések sorozata, mely távol áll a felületességtől és hatásvadászattól; egyetlen bántó szót sem találtam benne, vagy olyast, ami nem állná a tudomány mai eredményeinek szigorú kritikáját. Hogy azonban a tudós szerző érzelmekre is tud és akar hatni, azt bebizonyítja a 15—16. lapon írt szívhez szóló fejtegetéseivel.

Ime, dióhéjban a foglalatlja. Mindjárt a bevezetés emelkedett: filozófiai alapon fejtegeti, hogy a nemi ösztön ellensúlyozásául a természet az embert észbeli tehetségekkel ruházta fel. Ezt követik külön kis fejezetekben: az ember keletkezése, a termékenyítés fogalma és lényege, az öröklés. A nemzősejtek keletkezése és fejlődése. A nemi ösztönről általában, a vele járó veszélyek és betegségek. Szól végül a

nemi betegségek felismeréséről, gyógyításáról és az ellenük való védekezéséről.

Férfinas nyíltság és az az erős törekvés vonul az egészen végig, hogy a haza reményének segédkezzék a rossz leküzdésében és támasza legyen a jóra való útján. Nem is idézek belőle, mert az egészet kellene lenyomatnom, azért azt ajánlom *mindenkinek*: olvassa el, mert még a felnőt, a meglett ember is okulhat belőle. Külön köszönjük, hogy a borítékra az ára helyet ezt nyomatta *«utánnnyomás megengedve»*, s kívánjuk és reméljük, hogy ez minél nagyobb mértékben fog megtörténni.

Ilyen csapásokon kellene haladni s hasonló szellemben megírni a középiskolai ifjúságnak szánt tanácsadót, mely korlátoltabb célját tekintve, több nehézséggel is járna, de a Liebermann feldolgozta anyagot erre a célra is bőven fel lehetne használni; a módszert illetőleg ajánlanám a kérdéseket és feleleteket (káté).

Egy esetleges s bizonyára a közel jövőben szükséges új kiadásnál a szerző megemlékezhetnék még röviden a cölibatusról, a túlzott nemi élvezetek (kicsapongások) káros hatásairól s a külföldi főiskolákon alakult abstinentes-szövetkezetekről (Ethos stb.)

A derék szerzőnek, de még inkább magának az egyetemi polgárságnak pedig mindenképen gratulálunk: ők ma még nem is tudják, hogy mily becses ajándékot nyertek ebben a füzetben!

3. Iványi dr. kisedő füzetkéjéről, a dicséretes szándékon kívül, sajnos, nem mondhatunk sok jót. Nagyon megérik rajta, hogy nem pedagógus írta, mert hangja nem olyan, hogy komoly hatással lehetne a művelt magyar ifjúra; stílusának magyarsága sem kifogástalan. Már a bevezetés is céltévesztett: mert azzal ugyan nem készítjük elő a kellő hangulatot, hogy *«a szép és kedves nők iránti érdeklődésre»* hivatkozunk; a befejező mondat ugyancsak nem a legszerencsésebb: *«Gyógyíttassuk magunkat lelkiismeretesen önmagunk és a haza iránti kötelességérzetből»* ez a cél kissé reklámizű. Közben részletesen leírja a betegségek három főfajának jelentkezési módját, lefolyását* és következményeit, két ízben is (6. és 16. lap) óv az újságokban hirdető orvosoktól, ellenben keveset vagy semmit se hallunk a tisztaságról, a higiéné egyetememes uralmáról, árnyékszékekről stb. Aránylag legjobbat sikerült a két utolsó lap, ahol az abstinentiáról szól; szerintem ezzel kellett volna kezdeni. Iványi dr. füzete egy negatív tanulsággal szol-

* Ezzel szemben így érvel Liebermann fent említett füzetében: *«Nem orvosok számára írt füzetben, mint a minő ez, céltalan a tünetek részletes leírása.»*

gál: azzal, hogy mily nehéz egy ily rövid tanácsadót jól megírni: itt minden egyes szó fontos, mert vagy használ, vagy árt.

4. A Fluchar szerkesztette beszéd, melyet dr. Netolitzky tartományi egészségügyi tanácsos és dr. Schneider specialista-orvos felülvizsgáltak és jóváhagytak, igen érdemes munka. A szerző az iskolájánál rendszeresített szülői értekezletnek megbízásából írta ezt a tanácsadót, melyet bátran adhatni a polgári iskolát végzett, átlag 14 éves tanuló kezébe. Ez a búcsúbeszéd bizalommal közeledik az ifjúsághoz, emlékezetébe idézi az egészség egyéni és jövő társadalmi fontosságát és a szerelem magasztos rendeltetését, s óva int, hogy ne hallgassunk romlott társak és emberek szennyes és léha beszédére. Majd természettudományi alapon a csipkerózsa példáján szépen kifejti a szaporodás folyamatát és utal azokra a komoly veszélyekre, amelyekkel az ivarszervekkel űzött visszaélések az emberre járnak, különösen ha elmulasztja, hogy idejekorán megbízható orvos tanácsát kikérje. Általános és közismert higiénikus tanácsok fejezik be a jól átgondolt dolgozatot, melyet az iskolaév végeztével bátran adhatunk már a középiskola negyedik osztályát végzett tanuló kezébe.

Mikor lesz nekünk egy ilyen vagy lehetőleg még külön segédeszközünk?

Kemény Ferenc.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Frauenbildung. V. Jahrgang 1906, III—IV. füzet.

Első cikke *«Továbbképző iskola leányok számára»* Professor Dr. Otto Lyontól. Hogy a mozgalomnak, melynek célja a leányok számára a népiskola után továbbképző iskolát létesíteni, eddig annyi volt az ellensége, s hogy hosszú ideig ő is ezek közé tartozott, annak okát abban a sem az életet, sem a tudományt nem gazdagító, tisztán teoretikus gondolkozásban találja, mellyel ezt a kérdést is, — mint annyi mást mindenféle téren — megoldani igyekeztek. Pár éve ez a teoretikus egyoldalúság megszűnt; ma nem úgy fogjuk fel a továbbképző-leányiskolát, mint minden baj gyógyszerét, de mint egyik lényeges eszközét a nép erkölcsi, szociális és gazdasági kifejlődésének. Ma már vannak is Németországban mindenféle ilyen iskolák 13—14 éves leányok számára aszerint, hogy a népiskolai oktatás hét- vagy nyolc éves. De ezek az iskolák fakultatívok. S ez az oka annak, hogy a megfelelő korú leányoknak alig három százaléka látogatja. Meg kell szüntetni fakultatív voltát és kötelezővé kell tenni; kötelezővé a nagy tömeg kulturájának érdekében. Kötelezni a családot és a munkaadót, hogy a házimunkára vagy az azonkívüli munkára befo-